

Minister Sprawiedliwości

Warszawa, dnia 21 stycznia 2013 r.

DPrC-I-071-3/13
dot. BPS/043-24-937/12

BIN-1-071-1176/12/3

R. Kędziorek
SEKRETARIAZ

Biura Prac Senackich

Wpłynęło dn. 23.01.13, zat. ....
nr. 686 podpis *J*

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 22.01.2013r
nr. 345 podpis *MPożec*

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

szanowny Panie Senatorze!

Odpowiadając na oświadczenie złożone przez pana senatora Ryszarda Knosalę podczas 24. posiedzenia Senatu w dniu 20 grudnia 2012 r., przekazane przy piśmie Pana Marszałka z dnia 20 grudnia 2012 r., znak BPS/043-24-937/12, dotyczące kontroli sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. Nr 149, poz. 887, z późn. zm.), zwanej dalej „u.w.r.s.p.”, rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna) stanowi jedną z form rodzinnej pieczy zastępczej, która jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców (zob. art. 32 ust. 1, 34 pkt 1 i 39 ust. 1 pkt 1).

Umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej co do zasady następuje na podstawie orzeczenia sądu (art. 35 ust. 1 u.w.r.s.p.). Przed umieszczeniem dziecka w rodzinie zastępczej sąd zasięga opinii właściwego ośrodka pomocy społecznej, opinii właściwego organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, informacji o dotychczasowym sprawowaniu funkcji przez rodzinę zastępczą lub prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz informacji z rejestru danych prowadzonego przez starostę

na podstawie przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – zob. art. 579² § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie innego powiatu niż powiat miejsca zamieszkania dziecka sąd zasięga także opinii starosty właściwego ze względu na miejsce sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej. W opinii tej starosta zamieszcza w szczególności informacje o spełnianiu przez kandydata warunków do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (art. 579² § 2 k.p.c.).

Umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej bez orzeczenia sądu ma miejsce w wyjątkowych przypadkach. Następuje w razie pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, na podstawie umowy zawartej między rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny lub miejsce prowadzenia rodzinnego domu dziecka. O zawarciu takiej umowy starosta jest zobowiązany zawiadomić niezwłocznie sąd – art. 35 ust. 2 u.w.r.s.p. Ponadto, jeżeli dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, a także na wniosek rodziców, dziecka lub innej osoby w przypadku, o którym mowa w art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.), rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego jest obowiązana przyjąć dziecko bez orzeczenia sądu – art. 58 ust. 1 pkt 2 i 3 u.w.r.s.p.

Po powzięciu przez sąd wiadomości o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej bez orzeczenia sądu opiekuńczego, sąd ten niezwłocznie wszczyna postępowanie opiekuńcze (art. 579¹ § 1 k.p.c.). Jeżeli umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej nastąpiło w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, sąd niezwłocznie, po wysłuchaniu pracownika socjalnego, który odebrał dziecko z rodziny, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin, wydaje orzeczenie o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, albo orzeczenie o powrocie dziecka do rodziny (art. 579¹ § 2 k.p.c.).

Należy podkreślić, że w każdym przypadku, w którym sąd postanowił umieścić dziecko w pieczy zastępczej (a zatem także w rodzinie zastępczej – spokrewnionej, niezawodowej, zawodowej), powstaje dla sądu opiekuńczego obowiązek wynikający

z art. 579¹ § 3 k.p.c. Przepis ten stanowi, że sąd opiekuńczy okresowo, nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy, dokonuje oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej w celu ustalenia możliwości powrotu dziecka do rodziny. Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd wszczyna postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej jego rodziców.

Realizując ten obowiązek sąd opiekuńczy może, zgodnie z treścią art. 570¹ § 1 k.p.c., zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego, a także zwrócić się do właściwej jednostki organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej o informacje dotyczące małoletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczące zachowania się i warunków wychowawczych małoletniego, sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki małoletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców lub opiekunów, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień małoletniego.

Wskazany przepis stanowi podstawę uprawnienia sądu opiekuńczego do uzyskania wszelkich istotnych danych dotyczących małoletniego i jego środowiska. Użyte w jego treści określenie „w szczególności” wskazuje, że podane w nim dane zostały wymienione tylko przykładowo. Sąd opiekuńczy ma zatem w tym zakresie szerokie uprawnienia. Źródłem informacji o małoletnim i jego środowisku jest nie tylko kurator sądowy, ale także jednostki organizacyjne wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, do których należą jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego wykonujące zadania w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, placówki wsparcia dziennego, organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo–terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne, ośrodki adopcyjne oraz podmioty, którym zlecono realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (zob. art. 2 ust. 3 u.w.r.s.p.).

Niezależnie od tego należy wskazać na istotną rolę, jaką odgrywa przepis art. 572 k.p.c. Zgodnie z jego treścią każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy (§ 1). Obowiązek ten ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub

osobami psychicznie chorymi (§ 2). Przepis ten koresponduje z zasadą wyrażoną w art. 570 k.p.c., nakładającą obowiązek zawiadomienia sądu opiekuńczego o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu. Zdarzeniem takim jest niewątpliwie powzięcie wiadomości o nierealizowaniu bądź niewłaściwym realizowaniu swoich zadań przez rodzinę zastępczą.

W związku z tym w każdym przypadku uzyskania przez sąd opiekuńczy informacji o niewypełnianiu lub nienależytym wypełnianiu swoich funkcji przez rodzinę zastępczą sąd ten ma obowiązek wszcząć postępowanie i w razie potrzeby zmienić swoje orzeczenie o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej (nawet prawomocne), jeżeli jest to podyktowane dobrem dziecka (zob. art. 577 k.p.c.).

Wskazane rozwiązania umożliwiają kontrolę sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej po wydaniu przez sąd orzeczenia w tym przedmiocie. W związku z tym nie wydaje się, aby zachodziła potrzeba podejmowania działań legislacyjnych, które zmierzałyby do zmiany obowiązujących przepisów bądź wprowadzenia dodatkowych regulacji prawnych w tym zakresie.

Zygmunt Nowak

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Michał Królikowski
PODSEKRETARZ STANU